

Sadlej, Paweł

Wystawa "Bernardo Bellotto, sekrety jego malarstwa"

Kronika Zamkowa 1-2/47-48, 157-158

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Paweł Sadlej

**WYSTAWA: BERNARDO BELLOTTO. SEKRETY JEGO
MALARSTWA**

W dniu 15 grudnia 2004 r. na Zamku Królewskim w Warszawie uroczystie otwarto wystawę *Bernardo Bellotto. Sekrety jego malarstwa*, która stanowiła pokaz prac konserwatorskich przy obrazach z kolekcji Zamku i efektów tych zabiegów. Zebranych w Sali Wielkiej gości powitał Pan profesor Andrzej Rottermund, dyrektor Zamku. Następnie ambasador Republiki Włoch, Jego Ekscelencja Giancarlo Leo, w krótkim wystąpieniu poruszył temat kulturowych związków między Polską i Italią. Pani prof. Teresa Triscari Hardo, dyrektor Włoskiego Instytutu Kultury w Warszawie, podzieliła się natomiast refleksjami na temat rangi i roli malarstwa Bernarda Belletta. Otwarcie wystawy uświetnił koncert włoskiej i hiszpańskiej muzyki dawnej w wykonaniu zespołu wokalnego „Flagranta” pod kierunkiem Anny Jagielskiej, działającego przy szkole Przymierza Rodzin w Warszawie.

Pokaz wkomponowano w ciąg ekspozycji drugiego piętra; obejmował on przestrzeń Przedpokoju Senatorskiego, Kaplicy Królewskiej, Pokoju Oficerskiego i Sali Gwardii Konnej Koronnej. Na wystawie przedstawiono najciekawsze problemy konserwatorskie, jakie ujawniły się w trakcie renowacji, i odczytane na nowo fragmenty obrazów. Informacje dotyczące historii obiektów i ich konserwacji przekazano na planszach poglądowych i panelach z powiększonymi zdjęciami etapów prac konserwatorskich. Zaprezentowano na nich wybrane problemy, takie jak: rola światła w budowaniu przestrzeni obrazu, sposób budowania formy, tworzenie przestrzeni malarskiej, różnice w sposobie

przedstawienia elementów kompozycyjnych w obrazach eksponowanych nisko i wysoko, zmiany wielkości obrazów, zdjęcia rentgenowskie obiektów, konserwacja obrazu *Pałac Rzeczypospolitej (Kraśińskich)* i inne wybrane działania konserwatorskie. Obecnie plansze są wykorzystywane podczas lekcji muzealnych prowadzonych w Zamku przez Dział Oświatowy.

Dwa obrazy wymontowano z miejsca stałej ekspozycji, w boazerii Przedpokoju Senatorskiego, i umieszczono na sztalugach - w Kaplicy Królewskiej wystawiono w zrekonstruowanej ramie stanisławowskiej obraz *Pałac Rzeczypospolitej (Kraśińskich)*, zaś w Sali Gwardii Konnej Koronnej *Kościół św. Krzyża*. To ostatnie płótno pokazano bez ram, eksponując w taki sposób, aby zwiedzający mogli je zobaczyć z obu stron, tzn. z widocznymi na odwrotnej stronie, przeniesionymi na płótno dublujące historycznymi napisami oraz współczesnymi metkami i oznaczeniami muzealnymi.

Wystawa miała na celu przybliżenie zagadnienia prac konserwatorskich prowadzonych przy obrazach Bellotta oraz przedstawienie różnic w percepcji płócien przed konserwacją i po. Pokazała też metody pracy konserwatorów, kładąc nacisk na wagę współpracy z historykami sztuki - sposoby budowania programów konserwatorskich i badawczych z uwzględnieniem niezbędnych badań archiwalnych i historycznych. Wykazała również drastyczne interwencje, do jakich doszło na skutek dramatycznych losów płócien.

W trakcie konserwacji odsłonięto do wody na wyjątkowo przemyślaną kreację

artystyczną i ideową wystroju Przedpokoju Senatorskiego. Stwierdzono też, że poziom artystyczny obrazów malowanych przez Bellotta w okresie warszawskim nie jest wcale niższy od jego wcześniejszych realizacji. To, co uważano za ich słabe punkty, okazało się bowiem celowymi zabiegami warsztatowymi, na przykład zamierzone deformacje postaci na obrazach przeznaczonych do eksponowania na wysokości. Świadczą one wręcz o świetnym wykształceniu artystycznym autora i jego doskonałej znajomości zasad perspektywy oraz podstaw fizjologii widzenia. Natomiast liczne zniekształcenia, powstałe na skutek wtórnych interwencji, wpłynęły w sposób znaczący na odbiór pierwotnych walorów artystycznych.

Problemy merytoryczne pokazano w kontekście świadectw materialnych z czasów powstania obrazów i okresów następnych, aby unaocznić ciągłość i zakotwiczenie twórczości Bellotta w codzienności życia miasta. Przedstawiono zatem stroje z epoki, m.in. cywilny, tzw. polski, europejski oraz wojskowy Gwardii Konnej Koronnej, a także elementy wyposażenia wnętrz. Wokół płótna *Pałac Rzeczypospolitej (Kraśińskich)* pokazano obraz z figurą Matki Boskiej Łaskawej i projekty detali architektonicznych Tylmana z Gameren oraz makietę pałacu Kraśińskich. Do ekspozycji włączono również korespondencję, rachunki malarza oraz oryginał traktatu ryskiego, na mocy którego obrazy wróciły z Rosji do Polski.

Wątek edukacyjny rozbudowano przez inscenizację miejsca pracy Bellotta. W celu przybliżenia warsztatu malarza została udostępniona do oglądania, i korzystania pod nadzorem, rekonstrukcja *camera obscura*. Na sztaludze umieszczono model technologiczny malowidła w formie zaczętego obrazu olejnego, wokół którego rozłożono narzędzia pracy - paletę z epoki, szkice i rysunki w formie luźnych kartek oraz grafiki Piranesiego, które malarz chętnie wykorzystywał w swej twórczości.

Wystawa miała charakter edukacyjnego pokazu przeznaczanego dla szerokiego

kręgu odbiorców, z których większość nie zetknęła się przedtem z tematyką konserwatorską. Forma ekspozycji i dobór obiektów podyktowane były intencją klarownego prostego komunikatu, skierowanego również do najmłodszych odbiorców, uczestników lekcji muzealnych. Prezentacja była częścią dużego programu edukacyjnego *Szkoła adoptuje zabytek*, pod hasłem „Bernardo Bellotto, ambasador kultury, czyli magiczna skryzniczka Bellotta”. W trakcie jej trwania w wyznaczonych terminach konserwatorzy pełnili dyżury, informując zainteresowanych o przebiegu konserwacji obrazów oraz o technikach i technologiach stosowanych przez malarza. Podczas pokazu trwały prace renowacyjne - zakonserwowane obrazy wmontowywano na swoje miejsca w boazerii Przedpokoju Senatorskiego obok ośmiu innych, czekających na zabiegi. Stan taki pozwalał ocenić różnice w odbiorze dzieł przed konserwacją i po. Wszystkie prace renowacyjne przy dziełach Bellotta wykonano w pracowniach konserwatorskich Zamku Królewskiego w Warszawie.

Ekspozycja wzbudziła duże zainteresowanie. Została też wykorzystana przez uczelnie artystyczne, w szczególności przez Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki warszawskiej ASP, jako miejsce ćwiczeń i wykładów. Wystawie towarzyszył katalog, który ukazał się dzięki wsparciu finansowemu Włoskiego Instytutu Kultury w Warszawie. Publikacja zawierała słowo wstępne ambasadora Republiki Włoch, Jego Ekscelencji Giancarla Leo, artykuł prof. Andrzeja Rottermunda *Bernardo Bellotto w Warszawie* oraz tekst kuratora wystawy, Pawła Sadleja, *Prace konserwatorskie przy obrazach Bernarda Bellotta z kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie*, ilustrowany zdjęciami z etapów prac renowacyjnych, oraz katalog obrazów z notami konserwatorskimi.

Głównymi sponsorami wystawy były banki BPH i PBK, zaś firma Arte dostarczyła materiały do konserwacji dzieł sztuki.